

*Севрук В. Г.,**кандидат юридичних наук, старший дослідник,
провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності
та захисту прав інтелектуальної власності
Національної академії внутрішніх справ*

КЛАСИФІКАЦІЯ ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП І ЗЛОЧИННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ЯКІ СФОРМОВАНІ НА ЕТНІЧНІЙ ОСНОВІ

Анотація. У статті розглянуто етнічну організовану злочинність як один із видів злочинних діянь, наведено класифікацію організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі. Запропоновано класифікацію за такими критеріями: кримінально-правовими ознаками; географією поширеності (діяльності); національним складом; етнічною структурою; мовною ознакою; релігійними поглядами; характером виникнення; дотриманням звичаїв і традицій; тривалістю існування (здійснюють свою кримінальну діяльність протягом багатьох десятиліть, сотень років; які створені в наші дні); чисельністю національностей чи етнічних груп; використанням у своїх незаконних інтересах державних структур та інститутів громадянського суспільства; впливом на суспільство; масштабом їх здійснення; кількістю (чисельністю) членів; ступенем організованості; напрямом (спрямованістю) злочинної діяльності; профілем діяльності; використанням зброї; характером злочинних дій учасників; видом розгалуженості (структурованості) злочинних угруповань, що входять до складу одного угруповання; рівнем наявних корумпованих зв'язків; способом прикриття злочинної діяльності; регулярністю злочинних прибутків; використанням спеціальних знань, навичок і вмінь; механізмом їх утворення (об'єднання) або ж характером відносин; залежно від мети вчинення злочину. Проаналізовано масштаби та вплив на різні сфери економічного, політичного й суспільного життя як в Україні, так і за її межами. Установлено негативні причини, що вплинули на організаційні засади протидії етнічній організованій злочинності, яка становить загрозу інтересам людини і громадянина, суспільства та держави. Показано, що в умовах сьогодення гостро постало питання протидії злочинам, які вчиняються представниками окремих національностей чи народностей відповідно до притаманної їм кримінальної спеціалізації. Указано, що значення нашої наукової розвідки полягає в тому, щоб на практиці правоохоронні органи, які протидіють організованим групам і злочинним організаціям, сформованим на етнічній основі, мали уявлення про це негативне явище. Акцентовано увагу на тому, що необхідно розробити алгоритм дій щодо протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, сформованими на етнічній основі, в Україні. Наголошено, що кількість учинених злочинів представниками етнічних меншин у нашій державі залишається стабільно значною.

Ключові слова: протидія, етнічна злочинність, організовані групи, які сформовані на етнічній основі, злочинні організації, які сформовані на етнічній основі, класифікація.

Постановка проблеми. Етнічна організована злочинність є результатом діяльності злочинних організацій, її трансформації, виходом (як правило) у своїй діяльності за межі територій

однієї держави, внаслідок чого вона набуває глобальних масштабів. Здавалося б, основною відмінною ознакою вказаних організацій є склад (моно- або поліетнічний). Однак реалії сьогодення вказують на низку особливостей у діяльності злочинних організацій, створених за етнічною ознакою, що, безсумнівно, потребує подальшого наукового пошуку для вивчення та класифікації цього явища [1]. Позитивно потрібно оцінювати окремих розгляд етнічних організованих злочинних груп, але необхідно зазначити, що етнічні злочинні угруповання заслуговують на винесення їх в окрему класифікацію через значну різноманітність і специфічні визначальні риси [2, с. 60].

У науковій літературі висловлено думку, що будь-який вид діяльності рано чи пізно самоорганізовується та перетворюється таким чином на організований вид діяльності. Злочинність також цього перетворення не оминула, оскільки, починаючи з дрібних зграй, банд та інших утворень, які збиралися час від часу й не мали постійної основи, вона з розвитком цивілізації сама «цивілізувалася», набувала більш постійного характеру, формуючись поступово в добре організовані злочинні угруповання, синдикати, мафії, сім'ї [3, с. 383]. Наявна велика кількість рівнів і методів класифікацій. Варто зазначити, що у зв'язку з поширенням в Україні організованої злочинності в кримінальному законодавстві останніх років і в процесі криміналізації окремих видів суспільно небезпечних діянь активно впроваджуються терміни, що, по суті, визначають або можуть визначати певні види організованих злочинних угруповань [4, с. 23].

Проблема класифікації складна і багатогранна і може розглядатися в різних аспектах (економічному, філософському, юридичному). Тому виправданим і доцільним є її комплексне вивчення.

Теоретичним і практичним проблемам, пов'язаним із питанням класифікації організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, приділяли увагу відомі вітчизняні та зарубіжні вчені в різних галузях, зокрема О.О. Авдєєв, О.С. Адамова, Л.І. Аркуша, С.І. Афанасенко, Д.В. Беседа, П.Д. Біленчук, А.А. Бова, П.О. Вагін, В.М. Варцаба, А.А. Васильєв, Я.І. Гилинский, В.Д. Граждан, С.В. Дергачов, А.І. Долгова, С.В. Дьякова, Г.П. Жаровська, А.М. Зюков, Я.О. Калиновська, О.Л. Кобилянський, Ю.Г. Козлов, А.В. Кофанов, К.В. Кузнецов, В.І. Куликов, Б.В. Лизогуб, О.М. Литвак, В.І. Литвиненко, В.В. Луїсєв, В.С. Овчинський, С.С. Овчинський, С.О. Павленко, Є.К. Паніотів, І.Г. Поплавський, Е.В. Расюк, В.В. Ремський, Ю.С. Сидоренко, К.Ю. Сікач, В.Є. Скулиш, М.І. Слинько, О.М. Смірнова, О.С. Стеблинська, І.М. Стойков, Ю.О. Стрелковська, Е.В. Федосов, І.Л. Хромов, О.М. Щукін та інші.

Вони проаналізували та розвинули наявні наукові уявлення щодо цього питання. Однак, незважаючи на вказане, необхідно зазначити, що в сучасній юридичній літературі мають місце лише початкові спроби дослідження питання класифікації організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі.

Мета статті – детально проаналізувати наукові погляди на класифікацію організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, а також запропонувати власну розширену класифікацію організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі.

Вклад основного матеріалу дослідження. Особливою гостротою проблема побудови і використання класифікації набула в період сучасної науково-технічної революції, що призвела до інформаційного вибуху. Значна кількість і погана впорядкованість нових понять і термінів, друкарських і неопублікованих матеріалів ускладнюють пошук і використання потрібних даних, що викликає інформаційний дефіцит, який гальмує громадський прогрес. Зважаючи на це, розроблення оптимальної класифікації є одним із найважливіших завдань [5, с. 269].

Класифікація сприяє руху науки або галузі техніки зі ступеня емпіричного накопичення знань на рівень теоретичного синтезу, системного підходу. Такий перехід можливий лише за умови теоретичного осмислення, різноманіття фактів. Практична необхідність у класифікації стимулює розвиток теоретичних аспектів науки або техніки, а її створення є якісним стрибком у розвитку знання. Класифікація, що базується на наукових основах, є не тільки в розгорнутому вигляді картиною стану науки, техніки або їх фрагментів, але і дозволяє робити обґрунтовані прогнози щодо не відомих ще фактів або закономірностей [6].

Як і будь-яка інша сфера діяльності людини, будь-яка інша система знань, класифікація потребує внутрішньої структурно-логічної впорядкованості. Без такої впорядкованості не можна організувати складну справу, виробити методологію наукових досліджень, побудувати навчальний процес. Щоб досягти необхідної впорядкованості, застосовують класифікацію. І чим складніший об'єкт, який має бути класифікований, тим більш нагальною є потреба в ній [6].

Класифікація – система супідрядних понять (класів, об'єктів) тієї або іншої галузі знань чи діяльності людини, що використовується як засіб для встановлення зв'язків між цими поняттями чи класами об'єктів [7, с. 277].

Класифікація – один із найбільш розповсюджених прийомів юридичної техніки, який використовують учені-юристи з метою встановлення істини під час дослідження правових явищ, рішень чи інших наукових завдань [8, с. 85].

Одним із найважливіших питань під час застосування кримінального закону є визначення того, який саме злочин вчинила особа чи група та якою нормою цей злочин передбачено. Цілоком і повністю вирішується це питання в процесі класифікації злочинів. Однак проблема класифікації етнічних злочинних груп ще не знайшла свого розв'язання на рівні ґрунтового комплексного дослідження. Саме тому аналіз цих питань становить теоретичний і практичний інтерес, а дослідження є актуальними [9, с. 239].

На наш погляд, сьогодні не тільки для правоохоронних органів, а й для юристів, громадських діячів і працівників інших галузей важливим є впровадження чіткої класифікації

організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі в Україні, за певними критеріями, що дозволить вирізняти їх із-поміж інших організованих груп і злочинних організацій, а раціональне використання такої класифікації сприятиме вдосконаленню нормативних актів і підвищить ефективність правового регулювання у цій сфері.

Значна кількість теоретичних поглядів на класифікацію організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, та погана впорядкованість таких критеріїв ускладнюють пошук і використання потрібної інформації, що викликає гальмуючий процес розвитку законодавства щодо протидії організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі, тому розроблення оптимальної класифікації є науково нагальною проблемою.

Одна з головних умов будь-якої класифікації – вибір правильного критерію (підстави), за допомогою якого у категорій і класів залишаються всі сутнісні ознаки основного явища, але і з'являються інші, що відрізняють їх від наступних.

Різні об'єкти і явища легше вивчати тоді, коли вони впорядковані, «розкладені по полицях», систематизовані. Особливо це необхідно, коли є зовнішня схожість понять, коли важко виокремити внутрішні якісні ознаки [10, с. 19]. Така ситуація наразі постала і з класифікацією організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі.

Проблема класифікації злочинних угруповань має дискусійний характер. Є багато критеріїв і способів класифікації. Такі відомі науковці-кримінологи, як Ю.Н. Адашкевич [11], О.І. Гуров [12], А.І. Долгова [13], В.А. Шабалін [14] та ін., запропонували величезну кількість способів поділу організованих злочинних угруповань. Усі вони є правильними і заслуговують на життя.

Злочинні групи, що формуються за етнічною ознакою, підлягають виокремленню в самостійну класифікаційну групу, що вже констатувалося вище, для подальшого виокремлення в межах класифікації за етнічною структурою різних видів злочинних угруповань [2, с. 65].

В окрему групу дослідниками виокремлюється етнічна модель транснаціонального злочинного угруповання – формування, об'єднані за ознакою належності до певного етносу. Відповідно, така категорія осіб об'єднується для здійснення злочинної діяльності, створюючи структури, закриті для зовнішнього контролю і майже безпечні через свою закритість [15, с. 292].

Як зазначається в літературі, особливою умовою функціонування транснаціонального злочинного угруповання є особливий порядок входження до нього. Членство в транснаціональних злочинних угрупованнях засноване, як правило, на етнічній основі або спорідненості, а також на професійних та організаційних здібностях, які є корисними і потрібними організації для досягнення злочинної мети. Вибір членів за сімейною або етнічною ознакою значно сприяє солідарності учасників, підвищенню їх відповідальності за безпеку організації, забезпечує дисципліну та підпорядкування всередині ланок й організації в цілому [16, с. 170].

У цьому дослідженні нами буде проаналізовано низку класифікацій організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, та запропоновано, на наше переконання, нові критерії оцінки таких груп.

На наш погляд, підхід до класифікації організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, потребує системності, тому потрібно доопрацювати вже наявні підходи до такої класифікації через криміналістичні, кримінально-правові та кримінологічні ознаки та виокремити основні позиції та теоретичні погляди науковців на ці питання в окремий блок, що сприятиме прийняттю цього негативного явища.

Тому перш ніж розкрити класифікацію організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, проаналізуємо погляди вчених й аналітичні матеріали міжнародних організацій та установ щодо класифікації організованої злочинності у світі загалом.

У криміналістичній літературі виокремлюють кілька рівнів чи типів злочинних організацій. Так, наприклад, А.І. Гуров пропонує п'ять рівнів таких формувань:

– перший рівень – організована група як найпростіша форма зв'язків співучасників для спільного вчинення злочинів без чітко вираженого лідера;

– другий рівень – стійка організація, що має чітку ієрархію, що виникає як у місцях позбавлення волі, так і поза ними;

– третій рівень – банда як стійка озброєна група, створена з метою нападу на державні чи суспільні підприємства, заклади, організації або на окремих громадян;

– четвертий рівень – злочинна організація, створена за типом «мафії» зі своєю матеріальною та фінансовою базою, колегіальним органом управління, статутом, функціонально-ієрархічною системою, інформаційною базою, корумпованими зв'язками в органах державної влади, специфічною мовно-політичною системою;

– п'ятий рівень – співтовариство «злочинців у законі» [12, с. 71].

Ще одним варіантом класифікації, на думку В.В. Лунєєва, є поділ організованої злочинності за характером, формами і причинами злочинної діяльності на кримінальну (або «гангстерську»), що спеціалізується на злочинах корисливо-насиленницького спрямування, і «блокомірцеву», що займається вчиненням економічних злочинів. Вплив другої на економічне життя з переходом до ринкових відносин особливо посилюється [17, с. 105].

Світове злочинне співтовариство, на відміну від вітчизняного, також має свою специфічну структуру та ієрархію, в якій виокремлюють три рівні. Перший, як правило, представлений кримінальною неорганізованою злочинністю (здебільшого стихійною або ситуативною). Другий, більш високий, породжується організованою злочинністю на рівні національних і транснаціональних корпорацій з ознаками високої організації. Третій рівень пов'язаний з організованою злочинністю в державному масштабі, коли безпосередню участь беруть державні чиновники і політики, що називається корупцією, яка породжує мафію [18].

В основу криміналістичного розуміння злочину з іноземним елементом мають бути покладені ознаки, що матимуть криміналістичне значення, визначатимуть особливості його криміналістичної характеристики, тобто підкреслюватимуть його «транснаціональність». Транснаціональність злочину може визначатися за такими ознаками:

– злочин учиняється на території декількох держав;

– злочин учиняється на території однієї держави, а злочинний наслідок має місце на території іншої держави;

– суб'єктом злочину є громадянин (громадяни) іншої держави.

Зазначені ознаки (як окремо, так і в сукупності) є іноземним елементом у криміналістичній характеристиці злочину, тобто визначають його транснаціональність [19].

О.О. Авдєєв, А.А. Васильєв пропонують використовувати для класифікації організованої злочинності такі критерії: 1) кримінально-правові ознаки; 2) характер складу учасників; 3) вид структури групи; 4) етнічну структуру; 5) рівень просторової поширеності; 6) характер виникнення тощо [20].

Б.В. Лизогуб, проаналізувавши пропоновані в літературі типології організованих злочинних угруповань, виробив їх уніфіковану класифікацію за такими критеріями: 1) за кримінально-правовими ознаками злочинних угруповань; 2) за характером складу учасників злочинних угруповань; 3) за рівнем наявних корумпованих зв'язків злочинних угруповань; 4) за видом структурованості злочинних угруповань; 5) за етнічною структурою злочинних угруповань; 6) за географією діяльності злочинних угруповань; 7) за характером виникнення злочинних угруповань; 8) за наявністю легального прикриття діяльності злочинних угруповань. Діяльність організованих злочинних угруповань повинна аналізуватися відповідними підрозділами правоохоронних органів з урахуванням одночасно всіх зазначених критеріїв їх класифікації [2, с. 183–184].

Як ланки структури організованого злочинного середовища С.В. Ванюшкін виокремлював: 1) організовані групи, що діють на певній території і займаються загальнокримінальними злочинами; 2) організовані групи, що базуються на певній території і, окрім загальнокримінальних, також учиняють злочини у сфері економіки, фінансів тощо, мають міжрегіональні зв'язки, до складу яких входять разом із «ділками» також бойовики загальнокримінального середовища; 3) організовані групи, що діють у місцях позбавлення волі, котрі проводять серед засуджених активну роботу з прищеплення злочинських традицій, організують учинення злочинів проти осіб, які відбувають покарання, та персоналу виправних установ; 4) організовані групи, призначені для вчинення злочинів із використанням міжрегіональних зв'язків, які складаються з мешканців із різних місцевостей; 5) організовані групи і спільноти, створені на етнічній основі, що є характерними для регіонів зі значною кількістю міського населення, концентрацією підприємницьких структур, розвинутою інфраструктурою; 6) організовані групи «гастролерів», для яких характерним є вчинення злочинів, пов'язаних із виїздом до інших місцевостей, наявність зв'язків із місцевими організованими групами та «злочинцями у законі»; 7) організовані злочинні групи, що діють на транспорті та учиняють злочини як загальнокримінальної, так і економічної спрямованості; 8) організовані злочинні групи бандитської спрямованості, які мають озброєння, автомобілі, відповідну підготовку, засоби зв'язку та відрізняються особливою жорстокістю; 9) організовані групи, що мають міжнародні зв'язки; 10) «злочинці у законі»; 11) злочинські сходки та зібрання «злочинців у законі» [11, с. 106–112].

Поділяючи думку Є.В. Дергачова й проаналізувавши типології, викладені в науковій літературі, зазначеній вище, пропонуємо таку структуру за кількома критеріями, а саме: 1) за кримінально-правовими ознаками злочинних угруповань; 2) за характером складу учасників злочинних угруповань; 3) за рівнем наявних корумпованих зв'язків злочинних угруповань; 4) за видом структурованості злочинних угруповань; 5) за етнічною структурою злочинних угруповань;

6) за рівнем просторової поширеності діяльності злочинних угруповань; 7) за характером виникнення злочинних угруповань; 8) за наявністю легального прикриття діяльності злочинних угруповань [21].

Дещо подібну до пропонованих О.І. Гуровим і С.В. Ванюшкіним класифікацію злочинних угруповань наводять Ю.Г. Козлов і М.І. Слінько, виокремлюючи прості організовані групи, структурні організовані групи, організовані злочинні угруповання, бандитські утворення, мафіозні утворення або злочинні синдикати та кооперацію професійних злочинних лідерів [22, с. 50–59].

В.М. Варцаба запропонував такі підстави класифікації злочинних груп: за кримінально-правовими цілями, за ступенем об'єднання членів групи, за ступенем організованості злочинних груп, за кількістю учасників, за етнічними й національними особливостями, за спрямованістю (наприклад терористичні групи); за базовою злочинною діяльністю, за ступенем охоплення території тощо [23, с. 7].

Із виокремлених Р. Келлі типів організованої злочинності більшість належить до класифікації за етнічною структурою, тому і повинна розглядатися в цьому контексті [24, с. 76].

Згідно з наказом Генеральної прокуратури України від 6 липня 2016 р. № 139 «Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань», додатково злочинні угруповання можуть характеризуватися за етнічним (національним) складом, наявністю міжрегіональних, транснаціональних та корумпованих зв'язків у злочинному середовищі [25].

Якщо враховувати кримінально-правову ознаку, то організовані групи і злочинні організації, які сформовані на етнічній основі, потрібно поділити на:

- організовані групи, сформовані на етнічній основі;
- злочинні організації, сформовані на етнічній основі.

В.І. Куліков уважає, що у сфері організованої злочинності одночасно виявляються, взаємодіють і конкурують:

- організовані злочинні групи, якісні та кількісні параметри яких описані в криміналістичній літературі;
- організовані злочинні угруповання як сукупність тих, що узгоджено діють у цій сфері та на визначеній території організованих злочинних груп, а в деяких випадках і цілих співтовариств, інших, причетних до організованої злочинної діяльності осіб, що прямо чи побічно сприяли реалізації злочинних операцій (яких-небудь їх частин) за визначену частку викрадених цінностей чи за іншими мотивами;
- злочинні співтовариства (злочинні організації) як системи об'єднаних у групи осіб, які свідомо беруть участь своїми матеріальними, інтелектуальними, посадовими, організаторськими і виконавськими можливостями в реалізації єдиного плану колективної організованої злочинної діяльності чи якої-небудь її частини за визначену частку злочинних доходів;
- злочинні клани, як сукупність активно діючих і пов'язаних родинними, довірливими, тривалими службово-посадовими чи кримінальними зв'язками учасників злочинного формування та інших причетних до організованої злочинної діяльності, осіб, які знають про неї, що прямо чи побічно сприяли реалізації планів організованої злочинної діяльності цього співтовариства, яких-небудь частин цієї діяльності за частку в кримінальних прибутках, разові матеріальні винагороди чи з інших мотивів [26, с. 128–129; 27].

Зарубіжні кримінологи розрізняють *чотири види міжнародних злочинних організацій*. У першу входять об'єднання типу італійської мафії, основу яких складає сім'я. Вони давно займаються злочинним і легальним бізнесом, суворо ієрархізовані і законспіровані, поведінка їх членів жорстко врегульована «кодексами честі» (наприклад Меделінський кокаїновий картель у Колумбії) [28, с. 105].

Другий вид охоплює об'єднання професійних злочинців, у яких відсутня суворо структурна ієрархія. Вони спеціалізуються на одному або двох видах злочинів (фальшивомонетництво, контрабанда, крадіжки, шахрайство) [28, с. 105].

Третій вид – це злочинні організації, які створені за етнічною ознакою. Наприклад, «тріади» секретні китайські злочинні угруповання, що виникли ще у XVII столітті і нині функціонують у всіх великих містах на Заході; «Якудза» японські злочинні об'єднання, які за структурою нагадують «Коза Ностру». Вони контролюють проституцію, наркобізнес, ігрові будинки, японсько-американські торговельні компанії. З'явилася за кордоном і «російська братва», сформована з іммігрантів із колишнього СРСР. Вона займається шахрайством, рекетом, фальшивомонетництвом, торгівлею «живим» товаром. Вони, на відміну від суворо етнічних груп, мають змішаний характер (росіяни, вихідці з кавказьких республік, євреї, українці). Новизна цих угруповань ускладнює поліції процес розкриття вчинюваних ними злочинів [28, с. 105].

Четвертим різновидом злочинних об'єднань вважають міжнародні терористичні організації (наприклад усім відома «Аль-Каїда»). Вони поширюють страх і паніку серед мирного населення багатьох західних країн [28, с. 105].

Організовану злочинність експерти ООН розділяють на такі види:

- 1) мафіозні родини, що існують за принципом ієрархії. Вони мають свої внутрішні правила життя, норми поведінки й відрізняються більшою кількістю протиправних дій [4, с. 24];
- 2) професіонали. Члени таких організацій поєднуються з метою виконання певного злочинного задуму. Такі організації не є постійними та не мають такої стійкої структури, як організації першого виду. До групи професіоналів зараховують фальшивомонетників, формування, що займаються крадіжками автомобілів, вимаганням тощо. Склад професійної злочинної організації може постійно змінюватися, а її члени можуть брати участь у різних однотипних злочинних оборудках;
- 3) організовані групи, що контролюють певні території [4, с. 24].

За сферами прояву:

- організовані злочинні угруповання у сфері економіки;
- організовані злочинні угруповання у сфері управління;
- організовані злочинні угруповання в соціальній сфері.

За особливостями злочинні формування можуть бути:

- побудовані на професійній основі та без такої;
- з використанням посадових можливостей членів організованої злочинної групи й без таких можливостей;
- ті, що мають корумповані та інші зв'язки, що відрізняють організовану злочинну діяльність, та не мають їх [4, с. 24].

Точку зору фахівців Інтерполу стосовно різних видів організованих злочинних груп цитував С.В. Бевза, виокремлюючи: 1) співтовариства за типом мафії з жорсткою ієрархією, внутрішніми правилами і «кодексом честі», часто багатопрофільні, що діють у різних сферах легального і нелегального

бізнесу, причому такі об'єднання найбільш стійкі та мають значні можливості для тиску на органи влади; 2) угруповання, що діють в одній або декількох достатньо вузьких сферах незаконної діяльності та не мають жорстокої структури, найчастіше вони спеціалізуються на викраденнях автомобілів і використанні лабораторій із виробництва наркотиків, фінансових махінаціях; 3) злочинні групи, що формуються за етнічною ознакою; 4) терористичні організації, що переслідують політичні цілі [11, с. 148].

Автори монографії «Основи боротьби з організованою злочинністю», посилаючись на матеріали Міжнародного семінару ООН із питань боротьби зі злочинністю, поділяють організовану злочинність на такі типи: 1) традиційний, який складають мафіозні сім'ї, котрі існують за принципом ієрархії, мають свої внутрішні правила життя, норми поведінки та відрізняються великою різноманітністю протиправних дій і включають найширші та найрозвиненіші типи злочинних організацій; 2) злочинні організації професіоналів, які створюються з метою виконання певного злочинного задуму, непостійні, не мають такої жорсткої, як перший тип, структури, до них належать формування, що займаються фальшивомонетництвом, крадіжками автомобілів, розбоями, вимаганням тощо, склад такої злочинної організації може постійно змінюватися, а її члени можуть брати участь у різних однотипних злочинних оборудках; 3) організовані групи, які контролюють певні території та беруть участь у вчиненні певних видів злочинів; 4) організовані злочинні групи, які розділяються за етнічними, культурними та історичними зв'язками, що поєднують їх із країнами походження і створюють злочинну мережу, яка виходить за національні кордони [29, с. 9].

Варто зазначити щодо цього цікаву позицію Я.І. Гилянського, який пропонує класифікувати організовані групи і злочинні організації, які сформовані на етнічній основі, через три моделі [30].

На спеціальному рівні – кримінології організованої злочинності – історично виникло кілька концепцій (моделей). Одна з найбільш ранніх – «alien conspiracy model» («модель іноземної змови») [31]. Вона заснована на досвіді етнічних злочинних організацій у США (насамперед італійської мафії). Можливо, ця модель лягла в основу групи local, ethnic models, хоча нерідко вона розглядається як самостійна. Інша група – hierarchical models (ієрархічні моделі). Очевидно, до них належать bureaucratic/corporate model (бюрократично-корпоративна) і patrimonial/patron – client model («патримоніальна» модель «патрон/клієнт») [32]. Прихильники цих моделей виходять з ієрархічної структури злочинних співтовариств. Нарешті, третьою групою моделей є розгляд організованої злочинності як підприємництва – business enterprise [24; 30, с. 518; 33].

Отже, з викладеного вище потрібно зробити висновок, що, здійснюючи класифікації організованої злочинності, вчені зі всього світу, а також міжнародні організації, установи та правоохоронні органи виокремлюють етнічну злочинність у середовищі організованої злочинності та класифікують її як окрему категорію. Тому продовжимо наше дослідження класифікації організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, в аспекті предмета дослідження.

У західній кримінології за етнічною структурою злочинні угруповання поділяють на такі види:

– східноєвропейські;

- італійські;
- афроамериканські;
- нігерійські;
- латиноамериканські та центральноамериканські;
- колумбійські;
- мексиканські;
- азійські;
- інтернаціональні [20].
- циганські етнічні [34, с. 345].

Низка науковців ще виокремлюють угруповання, до складу яких входять емігранти із зон бойових дій та держав, які перебувають на стадії економічної кризи [35, с. 23].

А.О. Тіллі виокремлює та дає характеристику таким мафіям, як територіальні, галузеві, національні, військові, правоохоронні. Безсумнівно, дотепер характер і межі таких мафіозних угруповань значно розмиті, їх сили значно ослаблені, але вони продовжують існувати в тій чи іншій формі [18].

У звіті канадської комісії з організованої злочинності, присвяченому контрабандистській діяльності в Канаді, розглядалися головні злочинні організації, втягнені в контрабандну діяльність, причому вказувалося на організовані злочинні елементи з місцевих, в'єтнамських, ліванських, інших азійських спільнот, злочинні групи італійського, східноіндійського, корейського, польського походження, мотоциклетні банди, кавказькі злочинні групи, так звані «традиційні сім'ї» організованої злочинності [36, с. 7–9], тобто основним критерієм поділу на види знову-таки є етнічна структура злочинних угруповань [2, с. 76].

Сама по собі етнічна структура організованої злочинної групи може виступати критерієм для розмежування окремих їх видів. Наприклад, Б.В. Лизогуб на основі вивчення світового досвіду боротьби з організованою злочинністю пропонує такий розподіл організованих злочинних груп за цією ознакою: 1) східноєвропейські (російські, українські, польські, литовські тощо); 2) італійські (сицилійські, калабрійські, неаполітанські, американо-італійські); 3) негритянські; 4) нігерійські; 5) латиноамериканські та центральноамериканські; 6) колумбійські; 7) мексиканські; 8) азійські (китайські, корейські, японські, в'єтнамські, кавказькі, чеченські, вірменські, азербайджанські, дагестанські, середньоазійські, афганські, пакистанські); 9) «інтернаціональні». Спільною ознакою для всіх цих злочинних угруповань, за винятком останнього, є домінування у їх складі осіб певної етнічної або національної належності [2, с. 97–98, 240]. Таким чином, згідно з указаним критерієм можна виокремити стільки видів організованої злочинної групи, сформованих на етнічній основі, скільки існує етносів і національностей [37, с. 149].

Фактично кожна з етнічних груп у конкретній країні (деколи в конкретному регіоні) є окремим, у своєму роді унікальним випадком. Тому цю класифікацію за певними об'єктивними ознаками потрібно вважати умовною [38, с. 357].

Певні типи організованої злочинності виокремлював Р. Келлі: а) негритянську; б) іспаномовну, яка включає мексиканські (наприклад La Nuestra Familia, яка діє у каліфорнійських в'язницях), колумбійські та кубинські злочинні організації; в) східна, яка включає китайські тонги та тріади, японську якудзу, в'єтнамські злочинні угруповання; г) ізраїльські та радянські; д) прояви відродження сицилійської мафії; е) злочинні мотоциклетні банди [39, с. 28–37].

Етнічний фактор своєю дією трохи змінює наслідки впливу соціально-демографічних чинників. Очевидно, спільне проживання людей із різним менталітетом, специфічним побутом, мовою, культурою та вихованням сприяє формуванню різних конфліктів і зростанню злочинності [40, с. 84].

За *географією поширеності* можна виокремити такі види злочинних угруповань:

- локальні (діють у межах одного району міста, одного міста або одного об'єкта економічної інфраструктури (наприклад ринку, підприємства));
- регіональні (діють у межах області або району області);
- міжрегіональні (діють у межах території декількох областей або регіонів);
- національні (діють на території більшості областей (територіальних одиниць) країни);
- транснаціональні (діють на території декількох країн світу) [20].

Дослідники розслідування незаконного обігу наркотиків виокремлюють локальні організовані злочинні групи (ті, які діють у межах одного міста чи адміністративно-територіальної одиниці), регіональні (діють у межах певного регіону), міжрегіональні (ті, які поширюють свою злочинну діяльність на декілька адміністративно-територіальних одиниць) та міжнародні (транснаціональні) організовані злочинні групи [41, с. 9].

Роздільне розселення населення значно знижує не тільки рівень злочинності, але й ризик конфліктів, зокрема озброєних. В українських умовах етнічні конфлікти мають менше розповсюдження, ніж у багатьох інших регіонах світу, але етнічний фактор відіграє помітну роль в окремих її регіонах. Утворення злочинних угруповань за етнічними ознаками в жодному разі не можна не брати до уваги [40, с. 84].

За *характером виникнення* потрібно виокремити такі злочинні угруповання:

- сімейно-кланові (створюються на підставі сімейного або кланового споріднення учасників, їх родинних стосунків, (наприклад сімейні стосунки в італо-американських співтовариствах: «сім'я» Бонано, «сім'я» Гамбіно тощо));
- дозвілєво-побутові (пов'язані спільними побутовими стосунками, (наприклад сусідськими, спільним проведенням вільного часу тощо));
- навчального середовища (виникають під час спільного навчання на підставі загальних (зокрема професійних) інтересів);
- спортивного середовища (включають осіб, пов'язаних спільною спортивною діяльністю: спільні тренування, належність до спортивних клубів (наприклад довгопрудненські злочинні угруповання колишніх боксерів і борців з Підмосков'я, що виникли у Берліні та інших європейських столицях));
- пенітенціарного середовища (діють у місцях відбування кримінального покарання, створені з метою нападів на адміністрацію або тероризування засуджених (наприклад створене у 1999 р. угруповання «зłodя у законі» В. Москальчука «Макена», що діяло в багатьох пенітенціарних установах Молдови та займалося шантажами і вимаганнями серед ув'язнених));
- службово-трудоного середовища (створюється під час спільної праці або служби, для них, як правило, характерне вчинення окремих господарських злочинів, пов'язаних із легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, банкрутствами, рейдерством тощо);

– екстремістські (для яких характерна схильність до крайніх поглядів і заходів у вирішенні проблем соціального, політичного, правового, економічного, екологічного, національного характеру неприйнятними для суспільства способами, засобами та методами, тобто злочинним шляхом. До таких угруповань належить економічний, екологічний, національний, релігійний, молодіжний, духовний екстремізм) [20].

Фахівці з Інтерполу, прагнучи більш повно відобразити різноманітність досліджуваного явища, виокремлюють чотири види організованих злочинних груп:

- співтовариства за типом родин мафії з чіткою ієрархією, внутрішніми правилами і «кодексом честі», найчастіше багатопрофільні, що діють у різних сферах легального та нелегального бізнесу;
- угруповання, що діють в одній чи декількох досить вузьких сферах незаконної діяльності та не мають такої чіткої структури;
- злочинні групи, що формуються за етнічним принципом;
- терористичні організації, що переслідують політичні цілі [42].

О.М. Литвак пропонує розрізняти чотири порівняно однорідні блоки злочинності:

- загальнокримінальна корислива (крадіжки, шахрайство, пограбування, розбої, вимагання);
- агресивна некорислива (умисні вбивства, тілесні ушкодження та інші, які вчиняють без корисливих спонукань);
- економічна (корупція посадових осіб, розтрата, привласнення чужого майна, контрабанда, наркобізнес);
- неагресивна некорислива (інші некорисливі та ненасильницькі злочини, зокрема ті, які вчиняють з необережності) [43].

Насамперед проаналізуємо функціонування злочинних угруповань із міжнародними зв'язками як вияв транснаціоналізації. У науковій літературі угруповання з міжнародними зв'язками розглядають як проміжну ланку розвитку організованості. Так, угруповання поділяють на:

- міжрегіональні (у вузькому понятті цього терміна), що діють у межах однієї країни та мають кримінальні зв'язки з іншими угрупованнями аналогічного рівня; впливають на криміногенну ситуацію в окремих регіонах, а за розвинутої системи зв'язків – у країні загалом;
- міжнародні, що діють на території кількох суміжних країн і підтримують кримінальні зв'язки з місцевими злочинними угрупованнями;
- транснаціональні, які діють у межах світових регіонів, підтримують кримінальні відносини з багатьма міжнародними злочинними об'єднаннями, які поширюють свій вплив на території кількох країн [44–45].

Організовані злочинні угруповання характеризуються багатьма іншими параметрами. Так, угруповання відрізняються за змістом злочинної діяльності, якою реалізуються спільні наміри їх членів. Наприклад, частина з них спеціалізується на вчиненні корисливих злочинів у сфері економіки, решта – на вчиненні загальнокримінальних насильницьких злочинів. Діяльність одних є вузькоспеціалізованою, інших – багатопланою. Відрізняються і сфери діяльності. Одні функціонують у місцях позбавлення волі, другі – на транспорті, треті – у торгівлі тощо [46].

Неоднаковою є територіальна поширеність протиправної активності організованих угруповань. Одні з них діють у межах певної адміністративної одиниці, діяльність інших

поширюється на декілька регіонів або ж здійснюється на території декількох країн; виокремлюються угруповання так званих «гастролерів», для яких характерним є вчинення злочинів із виїздом в іншу місцевість [46].

Угруповання також розрізняють за механізмом їх утворення. Більшість із них утворюється на ґрунті збігу злочинних інтересів, деякі ж виникають на етнічній основі, формуються на тривалих родинних, службових зв'язках [47].

А.Ф. Зелінський виокремлює ще один критерій класифікації заходів попередження злочинності – за *масштабом їх здійснення*:

- серед населення країни;
- у межах певного відомства або стосовно певних прошарків населення (серед неповнолітніх, безробітних; силами працівників органів внутрішніх справ, прокуратури, Державного департаменту України з питань виконання покарань);
- у малих соціальних групах (на підприємствах, в установах, організаціях, сім'ях, неформальних групах);
- стосовно окремих осіб [48].

Потрібно виокремити класифікацію етнічних злочинних груп, запропоновану О.М. Смірною, за такими критеріями:

- 1) за характером виникнення і ступеня організованості:
 - випадково чи ситуативно об'єдналися (за відсутності ознак попередньої змови, об'єднання відбувається з мотивів національної ідентичності);
 - створені за попередньою змовою з метою вчинення злочину без ознак внутрішньої організації або структури (об'єднання відбувається за сімейно-клановою ознакою);
 - стійкі, організовані;
- 2) за структурою:
 - однорідні;
 - зі складною структурою та розподілом функцій і ролей;
- 3) за ознакою:
 - земляцтва (вихідці з однієї місцевості, республіки);
 - загальних релігійних поглядів;
 - мігрування з країн зарубіжжя, зокрема СНД, в один із регіонів;
 - родинних зв'язків [49–54].

Доповнюючи вказану вище класифікацію, вважаємо, що можна класифікувати ще за такими критеріями:

- 4) відповідно до злочинної спрямованості;
- 5) за кількістю членів.

Крім цього, етнічні злочинні групи можна поділити за чисельністю їх складу на: малі (від 2 до 5 осіб); середні (від 6 до 15 осіб); великі (понад 15 осіб).

В.Є. Скулиш указує, що за чисельністю етнічні злочинні організації поділяються на численні та нечисленні. Нечисленні структури налічують у своєму складі від декількох десятків до 300 членів і функціонують у межах одного регіону (наприклад африканські організації «Інгбус», «Яруба», «Ганські ковалі»). Численні організації об'єднують у своєму складі понад 300 членів. Яскравим прикладом може бути сицилійська «Ко́за Ностра», яка складається з понад 180 груп, що налічують близько 6 000 членів цієї організації [55, с. 116];

- 6) за рівнем організованості:
 - високоорганізовані;
 - із нижчим рівнем організації;
- 7) за термінами злочинного функціонування;
- 8) за традиціями:

– сформовані на етнічній основі, що підтримують свої історичні традиції (наприклад кровна помста);

– сформовані на етнічній основі, що не дотримуються історичних традицій.

В етнічно однорідних організованих злочинних формуваннях серед членів зберігаються і підтримуються національні звичаї і традиції (стиль одягу, відносини між старшими та молодшими, сімейний устрій) [56, с. 170]. Варто підкреслити, що представникам деяких народностей властиві особливо жорстокі способи вчинення злочинів, що пояснюється звичаями і традиціями свого народу, ненавистю до представників інших національностей [57, с. 174];

9) за наявністю зброї;

10) за тривалістю існування.

На думку К.В. Кузнєцова, всі етнічні злочинні угруповання та злочинні співтовариства умовно можна поділити на дві великі групи: традиційні (здійснюють кримінальну діяльність протягом багатьох десятиліть, навіть сотень років) і формування нового типу (виникли в наші дні) [58, с. 61].

Наприклад, О.М. Щукін та П.О. Вагін під етнічною злочинністю розуміють злочини, що вчиняються в різних сферах життєдіяльності держави етнічними групами двох видів (класифікацій):

- організованими групами, сформованими з метою вчинення злочинів;
- нестійкими («одноразовими») групами, сформованими стихійно, як правило, без попереднього задуму [59].

За методами діяльності етнічні злочинні організації поділяються на структури, домінують у діяльності яких є використання фізичного чи психічного насилля або корупування органів державної влади. У повсякденній діяльності всі злочинні структури використовують насильницькі методи (як для забезпечення внутрішньої дисципліни, так і щодо потенційних жертв чи злочинних організацій, які конкурують). Однак ступінь використання насильницьких методів у діяльності таких структур є різним [55, с. 116].

У сучасній юридичній літературі етнічні організовані злочинні формування за національним складом умовно поділяються на три складники:

- 1) громадяни держави;
- 2) громадяни країн ближнього зарубіжжя: Азербайджану, Вірменії, Грузії, Казахстану, Таджикистану, Узбекистану, Киргизстану та ін.;
- 3) громадяни країн далекого зарубіжжя: В'єтнаму, Китаю, етнічні корейці з країн Далекого Сходу та ін. [60, с. 57].

Відповідно, організовані групи і злочинні організації, які сформовані на етнічній основі, необхідно класифікувати за національним чи етнічним складом, тобто організовані групи чи злочинні організації, які сформовані на етнічній основі, формуються: 1) з однієї національності; 2) двох національностей; 3) більше двох національностей.

Доречною є позиція І.Л. Хромова щодо класифікації організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі.

По-перше, ці організовані злочинні формування можна поділити за сферою злочинної діяльності (іноземні організовані злочинні формування, що займаються незаконною торгівлею наркотиками й зброєю, організацією і залученням до заняття проституцією, торгівлею людьми, організацією неза-

конної міграції тощо). При цьому кожна національна група має свій тінювий бізнес (в'єтнамці – торгівлю, китайці – наркотики, проституцію, афганці – наркотики тощо). Організовані злочинні формування серед етносів країн СНД займаються крадіжками і викраденням автомашин, незаконною підприємницькою діяльністю, розбійними нападами, фальшивомонетництвом тощо, які також учиняються певною національною групою (азербайджанці – незаконною торгівлею; інгуші – незаконним золотодобуванням, крадіжкою автомашин; вірмени – шахрайством, квартирними крадіжками; молдавани – вуличними злочинами тощо).

По-друге, ті й інші засновані на чіткій вертикалі влади, закритості, суворій конспіративності.

По-третє, вони чинять активну протидію правоохоронним органам і проникають у легальну економіку.

По-четверте, і в тих, і в інших має місце мобільне кримінальне проникнення на регіональні простори і відмивання грошей.

По-п'яте, вони прагнуть отримати максимальний прибуток за мінімальних затрат [61].

У юридичній літературі залежно від злочинної спрямованості діяльності групи організовані злочинні групи поділяють на:

- організовані групи, учасники яких учиняють базові злочини, тобто злочини у сфері незаконного обігу наркотиків;
- організовані групи, учасники яких учиняють поряд із базовими злочини, які не належать до базових, але носять допоміжний, заздалегідь продуманий характер (злочини, спрямовані на забезпечення організованої групи зброєю, транспортними засобами, документами та іншими засобами для здійснення базових злочинів). Так, працівники Управління з боротьби з організованою злочинністю Управління Міністерства внутрішніх справ України в Чернівецькій області затримали в обласному центрі членів організованої злочинної групи, які спеціалізувалися як на переробленні та реалізації зброї, так і на торгівлі психотропними речовинами та лікарськими засобами з наркотичною дією («Феназепамом», «Сібазоном» та «Трамадолом») [62–63].

Слушною є думка Е.В. Расюка, що транснаціональна злочинність у сфері незаконного обігу наркотиків характеризується структурованою системою високоорганізованих і ретельно законспірованих злочинних груп. Вони займаються міжрегіональною (у низці випадків транснаціональною) злочинною діяльністю у вигляді промислу, що спрямована на незаконний обіг наркотиків із метою систематичного отримання максимальних прибутків та надприбутків, використовуючи у своїх інтересах як державні структури, так й інститути громадянського суспільства [41, с. 9; 63].

Зважаючи на це, доречно виокремити ще два критерії класифікації, а саме:

- за систематичним отриманням прибутків;
- використовуючи у своїх незаконних інтересах державні структури та інститути громадянського суспільства.
- За впливом на суспільство також виокремлюємо:
 - співпрацю з політичними та економічними угрупованнями;
 - зв'язки з діячами культури та науки;
 - налагодження неформальних контактів з деякими урядами та надурядовими структурами;
 - зв'язки з терористичними організаціями.

Такий симбіоз дає змогу і тим, й іншим конвертувати вплив в одній сфері на владу та гроші в іншій. А формування громадської думки через придбання засобів масової інформації сприяє політизації організованої злочинності [64–65].

Також під час класифікації організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, необхідно враховувати релігійні погляди. Тому доцільно класифікувати і за релігійними поглядами:

- особи, які виявляють (сповідують) релігійні погляди, що є основною державною релігією;
- особи, які виявляють релігійні погляди, що відрізняються від державної релігії.

Більш доречним видається розглядати так званий «критерій релігійної належності» лише стосовно злочинних угруповань, які згідно з класифікацією за кримінально-правовими ознаками належать до груп, які діють під приводом проповідання релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів і поєднують свою діяльність із заподіянням шкоди здоров'ю людей або статеву розпустою [2, с. 82].

За використання мови поділяємо на такі, що спілкуються:

- державною мовою;
- мовою, що відрізняється від вживаної на цій території, що не є державною мовою.

Така класифікація актуальна тому, що під час протидії (виявлення, розкриття та розслідування) незнання мови, якою спілкуються члени організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, ускладнює роботу правоохоронних органів. Тому ця класифікація має право на існування.

Однією з головних особливостей класифікації етнічних злочинних угруповань за етнічною ознакою є те, що їх побудова залежить від етнічної належності лідера [66, с. 57].

Ми підтримуємо позицію Я.О. Калиновської, що всі вказані класифікації мають право на існування, однак урахувавши реалії сьогодення, можна зробити умовивід, що вони доволі загальні, звужені, не повністю відображають сучасну оперативну обстановку та цікаві виключно як теоретичні здобутки. Однак спільним для вказаних класифікацій є те, що вчені намагалися класифікувати злочинні групи та організації, відштовхуючись від певних спільних рис або чинників [67, с. 57].

В.Є. Скулиш за етнічною належністю кадрового складу транснаціональні злочинні організації поділяє на моноетнічні та поліетнічні. Членами моноетнічних організацій можуть бути лише ті особи, які за народженням і походженням належать до певної нації або народності. Прикладом такої побудови є японська «Якудза», в'єтнамська «Змія» або китайські «Тріади», де злочинними організаціями керують представники спадкових династій – кланів. Окремі моноетнічні структури формуються ще за більш тісним проявом зв'язку – родинною або кровною спорідненістю (італійська мафія) [55, с. 116].

Ґрунтуючись на проаналізованих тенденціях розвитку етнічної злочинності, властивих організованим етнічним злочинним формуванням, особливостях, а також залежно від різних факторів К.В. Кузнецов пропонує таку класифікацію організованих злочинних формувань:

- 1) за національним (етнічним) складником: поліетнічні (які, наприклад, можуть об'єднувати вихідців із Центральної та (або) Середньої Азії, з Північного Кавказу та ін.) та моноетнічні (до зазначених можуть бути віднесені, наприклад, злочинні формування циган);

2) залежно від спектра здійснюваної кримінальної діяльності: вузькоспеціалізовані формування (промишляють квартирними крадіжками, торгівлею наркотиками тощо) та злочинні формування так званого «широкого профілю»;

3) виходячи зі специфіки і рівня легітимізації економічної злочинної діяльності: формування, які спеціалізуються на вчиненні злочинної діяльності в чистому вигляді, а також на ті, чия кримінальна діяльність носить зовні легальний характер (наприклад, що спеціалізуються на вчиненні тіньових економічних операцій);

4) за географією кримінальної діяльності: локальні (які здійснюють злочинну діяльність у межах будь-якої місцевості), міжрегіональні (діють на території декількох регіонів) і транснаціональні (діяльність носить міжнародний характер);

5) виходячи з прихильності кримінальним традиціям і звичаям: кримінальні злочинні формування, які дотримуються традиційної кримінальної ідеології («законів злодійського світу»), і злочинні формування, яким притаманні інші ідеологічні погляди, зокрема релігійні (наприклад радикальний ісламський фундаменталізм) [68].

Отже, наведені для класифікації критерії є різноманітними. На нашу думку, у зв'язку з потребами практичного досвіду щодо протидії організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі, необхідно на законодавчому рівні чітко визначити такі критерії. Можливо, сьогодні постає нагальне питання про розроблення спільного відомчого наказу Службою безпеки України, Генеральною прокуратурою України та Національною поліцією України, який буде складатися з таких блоків: *теоретичного (перший)*, що включатиме певні історичні етапи становлення та формування етнічної злочинності, поняття, класифікації, нормативно-правову основу та суб'єктів, що здійснюють протидію цьому негативному явищу у нашому суспільстві; *другого* – запобігання, що буде складатися з визначення причин, умов і заходів (загальносоціальних, спеціальних та індивідуальних); *третього* – передбачає оперативно-розшукових заходи, зокрема організацію і тактичний напрям, а також взаємодію між цими суб'єктами; *четвертого* – присвяченого етапам і тонкошам розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, особливо це стосується мовних аспектів, перекладачів тощо.

Підсумовуючи вищевикладене, доходимо висновку, що наразі є потреба розроблення нової методики вивчення організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, доцільність у розгляді в аналітичній роботі правоохоронних органів і дослідницькій роботі наукових установ кожного етнічного злочинного угруповання крізь призму уніфікованої їх класифікації, необхідність зміни декількох чинних і встановлення низки нових кримінально-правових заборон, спрямованих на протидію етнічній злочинності, реальне реформування системи спеціальних підрозділів, що здійснюють протидію організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі, та законодавчого закріплення загальнодержавної стратегії протидії етнічній злочинності [35, с. 24].

Таким чином, вивчення етнічної злочинності та впливу етнічних факторів на розвиток злочинності в сучасному суспільстві має ґрунтуватися на вивченні етнічної своєрідності, характерних особливостей менталітету, ціннісних та пове-

дінкових установок і стереотипів, конфесійних особливостей представників різних етносів [9, с. 241].

Отже, здійснивши аналіз поглядів учених, представників правоохоронних органів і матеріалів (звітів) міжнародних організацій та установ, потрібно констатувати, що в кожній класифікації організованої злочинності окремо виокремлюють організовані групи (угруповання), що створені за етнічною, національною, сімейною, клановою ознакою та «земляцтвом», тобто міжнародна спільнота визнає, що сьогодні окремою ланкою організованої злочинності є етнічна злочинність. На жаль, класифікація організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, відсутня. Тому з урахуванням проведеного дослідження пропонуємо класифікацію за такими критеріями:

1) за кримінально-правовими ознаками: організовані групи, які сформовані на етнічній основі; злочинні організації, які сформовані на етнічній основі;

2) за географією поширеності (діяльності): локальні, міжрегіональні, національні, міждержавні, транснаціональні;

3) за національним складом: громадяни держави, громадяни країн ближнього зарубіжжя, громадяни з країн далекого зарубіжжя, особи без громадянства;

4) за етнічною структурою (стілки видів організованих злочинних груп, сформованих на етнічній основі, скільки існує етносів і національностей у світі);

5) за мовною ознакою: використання державної мови; використання мови, яка відрізняється від вживаної на цій території та не є державною мовою;

6) за релігійними поглядами: особи, які виявляють (сповідують) релігійні погляди, що є основною державною релігією; особи, які виявляють релігійні погляди, що відрізняються від державної релігії;

7) за характером виникнення: сімейно-кланові, дозвіллено-побутові, навчального середовища, спортивного середовища, пенітенціарного середовища, службово-трудового середовища, екстремістські та терористичні угруповання;

8) за дотриманням звичаїв і традицій: організовані групи і злочинні організації, які сформовані на етнічній основі, що підтримують свої історичні традиції (наприклад кровна помста); організовані групи і злочинні організації, які сформовані на етнічній основі, що не дотримуються історичних традицій;

9) за тривалістю існування: що здійснюють свою кримінальну діяльність протягом багатьох десятиліть, сотень років; які створені в наші дні;

10) за чисельністю національностей чи етнічних груп: з однієї національності (однорідні); з двох національностей; більше двох національностей;

11) за використанням у своїх незаконних інтересах: державних структур та інститутів громадянського суспільства;

12) за впливом на суспільство: співпраця з політичними та економічними угрупованнями; зв'язки з діячами культури та науки; налагодження неформальних контактів із деякими урядами та надурядовими структурами; терористичними організаціями;

13) за масштабом здійснення: серед населення країни, у межах певного відомства або стосовно певних прошарків населення, у малих соціальних групах, стосовно окремих осіб;

14) за кількістю (чисельністю) членів: малі; середні; великі;

15) за ступенем організованості: високоорганізовані, етнічні злочинні групи з нижчим рівнем організації;

16) за напрямом (спрямованістю) злочинної діяльності: у сфері економіки; загальнокримінального напрямку; змішані;

17) за профілем діяльності: вузькоспеціалізові, багато-планові;

18) за використанням зброї: виключно холодної зброї, вогнепальної зброї, вибухових речовин, усіх видів зброї, без зброї взагалі;

19) за характером злочинних дій учасників: агресивні (жорстокі), неагресивні;

20) за видом розгалуженості (структурованості) злочинних угруповань, що входять до складу одного угруповання: одне, два, більше двох;

21) за рівнем наявних корумпованих зв'язків: мають постійні налагоджені корумповані зв'язки, не мають постійних корумпованих зв'язків, узагалі не мають корумпованих зв'язків;

22) за способом прикриття злочинної діяльності: за наявністю легального прикриття діяльності злочинних угруповань, за відсутністю легального прикриття діяльності злочинних угруповань;

23) за регулярністю злочинних прибутків: постійні (систематичні) надходження прибутків, тимчасові надходження;

24) за використанням спеціальних знань, навичок і вмінь: використовують спеціальні знання, навички і вміння (маніпулювання, гіпноз, психологічний вплив тощо); не використовують;

25) за механізмом їх утворення (об'єднання) або ж характером відносин: на ґрунті збігу злочинних інтересів (випадкові); формуються на тривалих родинних, службових зв'язках (за попередньою змовою з метою вчинення злочину); за ознакою земляцтва (вихідці з однієї місцевості, держави); загальних релігійних поглядів; за ознакою ідеологічних поглядів; мігрування з країн зарубіжжя, зокрема країн СНД, в один із регіонів;

26) залежно від мети вчинення злочину: виключно заради отримання прибутку; через інші мотиви (помсту, розпалення національної ворожнечі).

Здійснивши певний аналіз критеріїв (ознак) класифікації організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, зазначимо, що деякі критерії такої класифікації належать одночасно до декількох рівнів класифікацій. Проте це лише поверхнево може так здаватися. Відповідні критерії класифікації не є однаковими за значенням, а також різняться відповідно до етапу створення, формування, розвитку та злочинної діяльності. Зазначимо також, що це не вичерпний перелік критеріїв (ознак) класифікації організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, тому що ХХІ століття ознаменувалося значним технічним і науковим прогресом у всіх сферах життєдіяльності і, відповідно, злочинність також трансформується в багаторівневу структуру, вишукує нові способи вчинення злочинів та їх маскуванню, використовуючи технічний прогрес, внаслідок чого і виникають нові критерії класифікації.

Запропонована класифікація не претендує на завершеність та однозначність і може бути прийнята лише у вигляді відповідного пункту для подальших досліджень, вироблення типологій злочинних угруповань у межах зазначених класифікаційних критеріїв [69, с. 94].

Висновок. Класифікація організованих злочинних угруповань має неocenенне практичне значення. Зарукування виявленого злочинного угруповання до певного виду за кримінально-правовими ознаками дозволить організувати цілеспрямоване документування його злочинної діяльності з використанням криміналістичних та оперативно-розшукових методик, зорієнтоване на найбільш повне збирання і процесуальне закріплення доказів учинення злочинів саме встановленим видом злочинного угруповання; зарукування виявленого злочинного угруповання до певного виду за характером складу учасників, етнічною структурою та характером його виникнення дозволить належним чином організувати оперативно-розшукову роботу правоохоронних органів стосовно документування злочинної діяльності цього угруповання, зокрема в частині оптимальної розстановки джерел оперативної інформації, спрямування роботи оперативних працівників на відпрацювання певного середовища, повне виявлення зв'язків учасників злочинного угруповання; встановлення рівня наявних корумпованих зв'язків злочинного угруповання дозволить розробити адекватні заходи припинення спроб спротиву його учасників з використанням корумпованих посадових осіб, заходам протидії їх злочинній діяльності, що вживатимуться правоохоронними органами, зокрема спроб втручання у діяльність працівників правоохоронних органів; зарукування виявленого злочинного угруповання до певної категорії за видом структурованості, як і встановлення кількісного складу злочинного угруповання, має суттєве значення для правильного розрахунку сил та засобів правоохоронних органів, що залучатимуться до його знешкодження; встановлення передбачуваного рівня просторової поширеності діяльності виявленого злочинного угруповання дозволить обрати оптимальний варіант залучення необхідних сил, зокрема порівняно невеликих, за локального характеру діяльності виявлення злочинного угруповання, чи відпрацювання механізму співробітництва з правоохоронними органами інших країн стосовно знешкодження конкретного злочинного угруповання у разі встановлення транснаціонального рівня його діяльності, а встановлення наявності легального прикриття діяльності злочинних угруповань у вигляді суб'єкта підприємницької діяльності дозволить належним чином організувати роботу щодо готування необхідних документів для скасування його державної реєстрації в передбаченому законодавством порядку [69, с. 100–101].

Отже, аналіз досліджуваної наукової проблематики класифікації організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, наразі зумовлює необхідність подальшого дослідження етнічної злочинності в Україні та світі загалом. Формування українською державою багатовекторного механізму протидії організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі, не є можливим без розуміння сутності цієї проблеми, відповідних законодавчо закріплених понять та класифікації і виокремлення рис організованої етнічної злочинності, що мають вагоме практичне значення для роботи правоохоронних органів та держави, а головним ефективним фактором такої діяльності є гарантування безпеки громадянам і цілісності держави від злочинних посягань організованих груп та злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі.

Література:

- Беседа Д.В. «Транснаціональна» та «етнічна» злочинність: співвідношення понять. *Інтернаука: Міжнар. наук. журнал. Серія: «Юридичні науки»*. 2018. № 8. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2018-8-4361>
- Лизогуб Б.В. Організовані злочинні угруповання: класифікація та заходи протидії : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2004. 259 с.
- Поздняков Э.А. Философия преступления. Москва, 2001. 453 с.
- Афанасенко С.І., Стойков І.М. Види та класифікація організованої злочинності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. С. 22–26.
- Большая Советская Энциклопедия / Под ред. А.М. Прохорова. 3-е изд. Москва : Советская Энциклопедия, 1975. Т. 18. 640 с.
- Страховання : підручник / керівник авт. колективу і наук. ред. С.С. Осадець. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2002. 599 с.
- Міжнародна поліцейська енциклопедія. *International Police Encyclopedia*: у 10-ти т. Київ : Ін Юре, 2003. Т. I: Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології / В.о. Нац. акад. внутрішніх справ України, НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, Акад. правових наук України; Відп. ред. Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. 2003. 1231 с.
- Бабаєв В.К., Баранов В.М., Толстик В.А. Теория государства и права в схемах и определениях : учебное пособие. Москва : Юрист, 2001. 256 с
- Севрук В.Г. Класифікація етнічних злочинних груп. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення*: тези доп. наук.-практ. конф. (Київ, 26 берез. 2015 р.) / ред. кол. В.В. Черней, О.М. Джуца, В.В. Василевич та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 238–242.
- Адамова О.С. Поняття правової класифікації. *Часопис цивільстики*. 2015. Вип. 18. С. 19–24.
- Организованная преступность-2 / Под ред. А.И. Долговой, С.В. Дьякова. Москва: Криминологическая ассоциация, 1993. 408 с.
- Гуров А.И. Профессиональная преступность: прошлое и современность. Москва : Юрид. лит., 1990. 304 с.
- Организованная преступность / Под ред. А.И. Долговой, С.В. Дьякова. Москва : Юрид. лит., 1989. 352 с.
- Шабалин В.А. Организованная преступность в России: взгляд из Америки. *Государство и право*. 1996. № 1. С. 88–94.
- Пихов А.Х.-А. Особенности классификации транснациональных преступных объединений. *Научный журнал КубГАУ*. 2014. № 102 (08). С. 284–295.
- Жаровська Г.П. Особливості ієрархічної структури транснаціональних злочинних організацій в Україні. *Правова реформа та забезпечення демократизаційних процесів і національної безпеки України*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12–13 грудня 2014 р.). Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2014. С. 170–173.
- Лунеев В.В. Организованная преступность в России: осознание, истоки, тенденции. *Государство и право*. 1996. № 4. 210 с.
- Граждан В.Д. Государственная гражданская служба: учебник для бакалавров. 5-е изд., перераб. и доп. Москва : Изд-во Юрайт, 2013. 641 с. (Бакалавр. Академический курс). ISBN 978-5-9916-2360-5. ЭБС Юрайт (сайт). URL: https://stud.com.ua/12398/menedzhment/tinova_ekonomika_koruptsiya_mafiya
- Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Паніотов Є.К. Транснаціональна злочинність: криміналістичний аналіз: монографія / За ред. П.Д. Біленчука. Київ : КИЙ, 2011. 52 с. (Серія «Безпекознавство»).
- Кримінологія: питання та відповіді / Авдєєв О.О., Васильєв А.А. та ін. / за заг. ред. О.М. Литвинова. Харків : Золота миля, 2015. 324 с.
- Дергачов Є.В. Проблеми поняття та класифікація за кримінально-правовими ознаками організованих злочинних угруповань. *Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право*. 2010. № 2. С. 609–614.
- Козлов Ю.Г., Слинько М.И. Организованная преступность: структуры и функции. *Изучение организованной преступности: российско-американский диалог*. Москва : Олимп, 1997. С. 49–59.
- Варцаба В.М. Розслідування злочинів організованих злочинних груп (тактико-психологічні основи) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків : Б.в., 2003. 20 с.
- Kelly R., Kolin Chin, Schatzberg R. (Eds.) Handbook of Organized Crime. In the Unites States. Greenwood Press, 1994. P. 78–88.
- Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань : наказ ГПУ від 6 квіт. 2016 р. № 139. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16/page>.
- Куликов В.И. Основы криминалистической теории организованной преступной деятельности. Ульяновск : Филиал МГУ, 1994. 256 с.
- Аркуша Л.І. Розслідування організованої злочинної та корупційної діяльності : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. проф. М.Р. Аракеляна. Одеса : Фенікс, 2015. 192 с.
- Стеблинська О.С. Кримінологія. Київ : Ін-т крим.-викон. служби, 2014. 126 с.
- Основы борьбы с организованной преступностью / Под ред. В.С. Овчинского, В.Е. Эминова, Н.П. Яблокова. Москва : Инфра-М, 1996. 398 с.
- Гилинский Я.И. Криминология: теория, история, эмпирическая база, социальный контроль: монография. Санкт-Петербург: АЛЕФ-Пресс, 2014. 574 с.
- Barkan S. Criminology: A Sociological Understanding. New Jersey: Prentice Hall, Upper Saddle River. 1997. P. 453–456.
- Abadinsky H. Organized Crime. Fourth Ed. Chicago, 1994. P. 20–28.
- Albanese J. Myths and Realities of Crime and Justice. Third Edition. Apocalypse Publishing Co., 1990. P. 233–240.
- Севрук В.Г. Протидія організованим злочинності циганських етнічних угруповань на території України. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2012. № 1 (27). С. 343–350.
- Севрук В.Г. Деякі підходи до класифікації етнічних злочинних угруповань: міжнародний аспект. *Проблеми становлення України як демократичної та правової держави*: матеріали круглого столу (Київ, 17 жовт. 2014 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ. 2014. С. 23–24.
- Smuggling activities in Canada. Organized Crime Committee report. Ottawa.: Canadian Association of Chiefs of Police, 1994. 21 p.
- Стрелковська Ю.О. Кримінологічна характеристика та протидія етнічній організованій злочинності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 47. С. 148–154.
- Севрук В.Г., Павленко С.О. Класифікація етнічних меншин. *Стан дотримання прав людини в умовах сучасності: теоретичні та практичні аспекти*: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 8 груд. 2016 р.) / В.В. Черней, С.Д. Гусарєв, С.С. Чернявський та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 354–358.
- Kelly R.J. The nature of organized crime and its operations. *Major issues in organized crime control*. Washington, D.C. 1987. P. 3–49.
- Сікач К.Ю. Фактори формування і поширення злочинності: теоретичний аспект. *Економічна та соціальна географія*. 2012. Вип. 2. С. 80–88.
- Расюк Е.В. Кримінологічна характеристика та запобігання транснаціональному наркобізнесу в Україні Національна академія внутрішніх справ України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2005. 19 с.

42. Овчинский В.С., Овчинский С.С. Борьба с мафией в России. Москва : Объединенная редакция МВД России, 1993. 72 с.
43. Литвак О. Злочинність, її причини та профілактика. Київ, 1997. 167 с.
44. Поплавський І.Г. Організовані злочинні угруповання з міжнародними та міжрегіональними зв'язками (проблеми визначення). *Вісник одеського інституту внутрішніх справ*. 1999. № 2. С. 81–84.
45. Сервецький І.В., Литвиненко В.І., Шеломенцев В.П. Особливості формування організованого злочинного угруповання. *Боротьба зі злочинністю: проблеми теорії та практики*. URL: http://www.naiuu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/2002_4/servezki.htm.
46. Александров Ю.В., Гель А.П., Семаков Г.С. Криминология : курс лекцій. Київ : МАУП, 2002. 295 с.
47. Криминологія та профілактика злочинів. URL: <http://referat.ml-style.net/pravoznavstvo/kriminologiya/kriminologiya-ta-proflaktika-zlochiv-3-doc>
48. Зелинский А.Ф. Криминология : учеб. пособ. Харьков, 2000. 237 с.
49. Смирнова О.Н. Особенности расследования преступлений, совершенных этническими группами : дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Волгоград, 2004. 224 с.
50. Смирнова О.Н. Конфликтные ситуации, возникающие на предварительном следствии при расследовании преступлений, совершенных этническими группами. *Конфликты и конфликтные ситуации*. Волгоград : ВА МВД России, 2003. С. 73–78.
51. Смирнова О.Н. Морально-психологические особенности расследования преступлений, совершенных этническими группами. *Проблемы дискриминации граждан по национальному признаку и деятельность правоохранительных органов в современной России*: материалы международного научно-практического семинара / Под ред. заслуженного деятеля науки РФ, доктора юридических наук, профессора В.М. Баранова. Н. Новгород : Нижегородская Академия МВД РФ, 2006. С. 106–113.
52. Смирнова О. Н. Этнические группы и преступность. *Научные труды преподавателей Оренбургского филиала УЮИ МВД России*. Оренбург, 2004.
53. Смирнова О.Н. Некоторые аспекты формирования этнических преступных групп. *Актуальные проблемы борьбы с преступностью в Сибирском регионе*. Част I. Красноярск, 2003.
54. Смирнова О.Н. Некоторые особенности расследования преступлений, совершенных этническими группами. *Актуальные проблемы применения УК и УПК РФ* : материалы Всерос. науч.-практ. конф. Уфа, 2003. С. 98–99.
55. Скулиш В.С. Еволюція транснаціональних злочинних організацій в умовах глобалізації. *Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство*. 2011. Вип. 578. С. 114–117.
56. Ремський В.В. Кримінально-правова та криминологічна характеристики «етнічних» злочинних груп і злочинних організацій. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 167–179.
57. Севрук В.Г. Протидія організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі: криміналістична характеристика особи. *Актуальні питання теорії і практики криміналістичної науки* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 23 січ. 2015 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 173–175.
58. Кузнецов К.В. Особенности формирования и реализации криминальной деятельности организованных этнических преступных формирований в зарубежных странах (на примере наиболее влиятельных этнических преступных сообществ и группировок). *Общество и право*. 2017. № 3. С. 61–66.
59. Щукин А.М., Вагин П.А. Этническая преступность – зона ответственности уголовного розыска. *Юридическая наука и правоохранительная практика*. 2016. Вып. № 2 (36). С. 138–144.
60. Особенности противодействия этническим преступным сообществам, причастным к незаконному обороту наркотиков : учеб.-метод. пособ. Москва : ВИГЖ МВД России, 2010. 132 с.
61. Хромов И.Л. Оперативно-розыскные основы борьбы с преступностью иностранных граждан (теория и практика оперативно-розыскной деятельности): монография. Москва, 2006. С. 23–32, 88–98.
62. Працівниками УБОЗ УМВС затримано членів організованої групи, які займалися торгівлею зброєю та наркотиками. URL: http://www.guboz.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4&news.
63. Сидоренко Ю. С. Особливості формування та функціонування організованих злочинних груп у сфері незаконного обігу наркотиків. *Від громадянського суспільства – до правової держави*: тези VII Міжнар. наук. Інтернет-конф. студентів та молодих вчених (Харків, 27 квіт. 2012 р.). Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. С. 434–438.
64. Бова А. Організована злочинність за умов глобалізації. *Журнал Універсум*. 2002. № 7–8 (105–106). URL: http://www.universum.org.ua/journal/2002/bova_7.html.
65. Бова А. Організована злочинність за умов глобалізації. *Нова політика*. 2006. № 6. С. 38–45.
66. Зюков А.М. Криминологическая характеристика преступлений, совершаемых представителями разных этнических групп : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Рязань, 2005. 229 с.
67. Калиновська Я.О. Сучасні види організованої злочинності загальнокримінальної спрямованості. *Форум права*: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 5. С. 164–168. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_25.pdf.
68. Кузнецов К.В. Криминологическая характеристика и предупреждение организованной этнической преступности : дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / ФГКОУ ВО «Университет прокуратуры Российской Федерации». Москва, 2018. 279 с.
69. Федосов Е. В. Узгальнена класифікація організованих злочинних угруповань. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 1 (29). С. 93–102.

Sevruk V. Classification of organized groups and criminal organizations that are formed on an ethnic basis

Summary. The article considers ethnic organized crime as one of the types of criminal acts, provides a classification of organized groups and criminal organizations that are formed on an ethnic basis. We offer a classification according to the following criteria: criminal law; by geography of prevalence (activity); by national composition; by ethnic structure; on the basis of language; religious views; by the nature of occurrence; observance of customs and traditions; by duration of existence: carrying out their criminal activity for many decades, hundreds of years; which are created today; by the number of nationalities or ethnic groups; for using in their illegal interests: public; by impact on society; for the scale of their implementation; by the number (number) of members; by degree of organization; by direction (direction) of criminal activity: by profile of activity; by the use of weapons: by the nature of the criminal actions of the participants; by type of branching (structuring) of criminal groups that are part of one group; by the level of existing corrupt connections; by the method of covering up criminal activity; on the regularity of criminal proceeds; using special knowledge, skills and abilities; by the mechanism of their formation (association) or the nature of the relationship; depending on the purpose of the crime. The scale and its impact on various spheres of economic, political and social life both in Ukraine and abroad are analyzed. Negative reasons have been identified that have influenced the organizational principles of combating ethnic organized crime, which is a threat to the interests of man and citizen, society and the state. It is shown that in today's conditions the issue of counteracting crimes committed by representatives of certain nationalities or nationalities in

accordance with their inherent criminal specialization has become acute. It is noted that the importance of our scientific intelligence, first of all, is that in practice, law enforcement agencies engaged in combating organized groups and criminal organizations that are formed on an ethnic basis, had the opportunity to have an idea of this negative phenomenon. Emphasis is placed on the need to develop an algorithm for

combating crimes committed by organized groups and criminal organizations that are formed on an ethnic basis in Ukraine. It is emphasized that the number of crimes committed by ethnic minorities in our country remains consistently significant.

Key words: counteraction, ethnic crime, organized groups that are formed on an ethnic basis, criminal organizations that are formed on an ethnic basis, classification.